

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

На правах рукопису

ГРАБОВЕЦЬКИЙ ВІТАЛІЙ ВІКТОРОВИЧ

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО
ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ
СТУДЕНТІВ**

Спеціальність: 011 «Освітні, педагогічні науки»

Освітня програма «Освітні, педагогічні науки»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

БЕЛКІНА ЛЮБОВ

ОЛЕНА ВІТАЛІЙВНА,

кандидат педагогічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № ____

засідання кафедри соціальної роботи

та педагогіки вищої школи від _____ 2025 р.

Завідувач кафедри

_____ проф. Чернета С.Ю.

ЛУЦЬК – 2025

Анотація

Грабовецький В. Формування готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів. – Рукопис.

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки. – Волинський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2025.

У роботі розглядаються теоретичні засади та практичні аспекти підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів. Проаналізовано зміст понять “Інтеракція”, “інтерактивні технології”, “інтерактивне навчання”, “інтерактивні методи навчання” та ін. Визначено наукові підходи, які передбачають цілісність підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії: системний, гуманістичний, особистісно орієнтований, комунікативний і фасцилативний. Схарактеризовано структуру готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.

Досліджено стан підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів, визначено методи успішної організації інтерактивної взаємодії, розроблено силабус вибіркового освітнього компонента «Практикум з інтерактивного навчання».

Ключові слова: інтеракція, інтерактивна взаємодія, інтерактивні технології, інтерактивне навчання, методи інтерактивного навчання, готовність до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.

Summary

Hrabovetskyi V. Formation of readiness of future teachers to organize interactive educational interaction of students. – Manuscript.

Working research to obtain a Master's degree in a specialty 011 – Educational, pedagogical sciences. – Lesya Ukrainka Volyn National University. – Lutsk, 2024.

The paper examines the theoretical foundations and practical aspects of training future teachers to organize interactive educational interaction of students. The content of the concepts “Interaction”, “interactive technologies”, “interactive learning”, “interactive teaching methods”, etc. is analyzed. Scientific approaches are identified that provide for the integrity of training future teachers to organize interactive educational interaction of students based on subject-subject interaction: systemic, humanistic, personally oriented, communicative and facilitative. The structure of readiness of future teachers to organize interactive educational interaction of students is characterized.

The state of training of future teachers to organize interactive educational interaction of students is investigated, methods of successful organization of interactive interaction are identified, and a syllabus of the elective educational component “Practical course on interactive learning” is developed.

Keywords: interaction, interactive interaction, interactive technologies, interactive learning, interactive learning methods, readiness to organize interactive educational interaction of students.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ	9
1.1. Підготовка майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів як психолого-педагогічна проблема	9
1.2. Сутність та структура готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів	14
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ	27
2.1. Аналіз підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів	27
2.2. Змістово-процесуальні основи підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів	36
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	58

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Сучасні соціокультурні процеси, що відбуваються в Україні, вимагають кардинального оновлення системи підготовки педагогічних кадрів нового покоління, зокрема майбутніх викладачів. У центрі цього процесу перебуває формування компетентного фахівця, здатного усвідомлювати значення суб'єкт-суб'єктних відносин у контексті нової освітньої парадигми, заснованої на принципах гуманізму та демократії, де інтерактивна навчальна взаємодія виступає ключовою ціннісною основою.

В своїх працях ряд науковців порушували питання підготовки та професійної готовності майбутніх педагогів у системі вищої освіти, зокрема: Л. Артемова, Ю. Габанський, О. Біда, А. Богущ, Н. Гавриш, В. Галузяк, Н. Гончар, І. Дичківська, А. Кузьмінський, С. Максименко, М. Сметанський, М. Фіцула, В. Шахов, В. Ягупов та інші.

Проблему професійної підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії здобувачів освіти розкрито в ряді різноаспектних досліджень: теоретико-практичні засади оновлення вищої педагогічної освіти в умовах євроінтеграції розглядали (К. Баханов, І. Богданов, І. Глазкова, О. Гуренко, Р. Жигір, А. Крамаренко, О. Співаковський та ін.); особливості суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії викладачів і студентів досліджували (І. Андрощук, А. Бойко, В. Гриньова, Н. Кічук та ін.), питання застосування інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі розробляли (Л. Бекірова, О. Комар, О. Люба, І. Осадченко, Н. Павленко, Л. Пироженко, О. Пометун, Н. Руденко, Ю. Руднік та ін.).

Науковці довели, що впровадження інтерактивних педагогічних технологій у закладах вищої освіти сприяє розвитку в студентів креативності, ініціативності, творчості, самостійності та зумовлює створення умов для суб'єкт-суб'єктної взаємодії у фаховій підготовці майбутніх педагогів.

Однак, попри наявність численних наукових розвідок у сфері педагогічної освіти, питання формування готовності майбутніх викладачів до

організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів ще не стало предметом окремого цілісного дослідження. У цьому контексті залишаються невирішеними такі суперечності:

- між суспільним запитом на педагога, орієнтованого на гуманістичну, інтерактивну взаємодію зі здобувачами освіти, та традиційною системою підготовки майбутніх викладачів у закладах вищої освіти;
- між потребою суспільства у викладачах, здатних організовувати інтерактивне навчальне спілкування студентів, і переважно застарілим змістом підготовки здобувачів вищої освіти до цього виду діяльності;
- між усталеними стереотипами педагогічної діяльності та сучасними вимогами до готовності майбутніх викладачів використовувати інтерактивні педагогічні технології;
- між оновленими освітніми орієнтирами, що передбачають розвиток інтерактивної взаємодії у вищій школі, та недостатнім рівнем сформованості практичних умінь педагогів організовувати такий процес;
- між необхідністю формування у майбутніх викладачів здатності до застосування інтерактивних методів у професійній діяльності та їх фактичним низьким рівнем готовності до цього.

Отже, існуючі суперечності, актуальність даної проблеми та недостатній рівень її розробки зумовили вибір теми дослідження: «Формування готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів».

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх викладачів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження: зміст, форми, методи формування готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.

Мета дослідження: розробити силабус вибіркового освітнього компонента з метою підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів («Практикум з інтерактивного

навчання»).

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність основних понять дослідження.
2. Схарактеризувати структуру готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.
4. Дослідити стан підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.
5. Вдосконалити навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.

Методи дослідження:

теоретичні: аналіз, порівняння, узагальнення та систематизація психолого-педагогічної літератури з теми дослідження;

емпіричні: бесіда, спостереження, анкетування; математична обробка результатів дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

набуло подальшого розвитку уявлення про готовність майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів; *на теоретичному рівні з'ясовано* структуру готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів; *удосконалено* зміст підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.

Практичне значення одержаних результатів. Результати теоретичного та емпіричного дослідження можуть бути використані науково-педагогічними працівниками при підготовці до лекційних та практичних занять з профільних дисциплін, організації освітнього процесу в ЗВО з метою підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.

Апробація отриманих результатів. Основні положення та результати дослідження були оприлюднені на XVI Міжнародній науково-практичній конференції науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми

педагогіки, соціальної роботи та соціального забезпечення» (14 травня 2025 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладені у тезах: Грабовецький Віталій Сутність та структура готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів // Педагогіка : зб. наук. пр. : матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми педагогіки, соціальної роботи та соціального забезпечення» (14 травня 2025 р.) / за ред. В. З. Антонюка, С. Ю. Чернети та ін.. Луцьк, 2025. 188 с. С. 15-18.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (72джерела) та додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ

1. 1 Підготовка майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів як психолого-педагогічна проблема

Трансформаційні тенденції освіти XXI століття підкреслюють необхідність упровадження інновацій, спрямованих на розвиток творчого потенціалу студентів і стимулювання їхньої мотивації до самовдосконалення. У цьому зв'язку змінюється функціональна роль викладача в закладах вищої освіти: він стає фасилітатором освітнього процесу, упроваджує сучасні технології, формує новий тип педагогічного мислення, орієнтований на розвиток конкурентоспроможного фахівця й створення комфортного студентоцентрованого освітнього середовища. Студент, своєю чергою, постає як активний суб'єкт навчання, здатний до ініціативності, мобільності, вибору власної освітньої траєкторії, рефлексії та саморозвитку.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», ключовим завданням реформування системи педагогічної освіти є її глибока трансформація на концептуальному, структурному та організаційному рівнях із метою підготовки компетентної, креативної особистості з активною громадянською позицією, спроможної до інноваційної діяльності на засадах педагогіки партнерства, дитиноцентризму й діалогічності [57].

Оновлення професійної підготовки майбутніх викладачів передбачає орієнтацію на особистісно зорієнтовану модель навчання. Цю ідею розвиває Д. Пащенко, який у своїй докторській дисертації обґрунтовує концепцію та методику гуманізації професійної освіти студентів ЗВО. Науковець акцентує, що формування гуманістичних якостей можливе лише через залучення студентів до активної практичної діяльності, яка сприяє розвитку емпатії, толерантності та співчуття. Під час педагогічної практики майбутні педагоги

здобувають реальний досвід гуманізації освітнього процесу, навчаються засобів педагогічної взаємодії та співпраці [48, с. 223].

Ідеї, важливі для нашого дослідження, детально розкриті у праці О. Матвієнко, де підготовка майбутніх педагогів до педагогічної взаємодії розглядається крізь призму діалектичної єдності загального, особливого й одиничного. Як загальне, цей процес є невід'ємною складовою безперервної педагогічної освіти, зорієнтованої на світові тенденції; як особливе — має власну специфіку педагогічної взаємодії; а як одиничне — виявляється у процесі спілкування викладача зі студентами, що ґрунтується на глибокому розумінні індивідуальних особливостей кожного здобувача [41, с. 39-40].

Л. Хоружа вважає, що ефективною стратегією оновлення педагогічної освіти є готовність викладача застосовувати інноваційні технології, які забезпечують суб'єкт-суб'єктну взаємодію та сприяють самореалізації й самовдосконаленню студентів відповідно до гуманістичних і морально-етичних принципів [69, с. 112].

І. Дичківська наголошує на важливості створення у закладах вищої освіти комфортного середовища, що сприяє професійному й особистісному розвитку студентів. Таке середовище формується через упровадження інноваційних освітніх технологій, орієнтацію на життєві реалії, розвиток взаємоповаги й партнерства у процесі спілкування [23, с. 51–52].

Н. Волкова підкреслює, що інтерактивність є однією з ключових ознак сучасного освітнього процесу, особливо за умов активного використання цифрових технологій. Саме інтерактивна взаємодія між викладачем і студентами, а також між самими студентами, стимулює розвиток емпатії, рефлексії та спільної діяльності [13, с. 13]. Для цього викладач має відмовитися від традиційної моделі передачі знань і перейти до організації навчання, у якому студенти є співтворцями власного професійного досвіду та компетентностей.

Термін «інтерактивний» походить від англійського interact («inter» — взаємний, «act» — діяти). Дослідники трактують інтерактивне навчання як

процес, що передбачає активну, рівноправну взаємодію всіх учасників освітнього процесу. Це така організація навчання, у якій студенти й викладачі виступають суб'єктами спільної діяльності, заснованої на діалозі, співпраці, психології взаєморозуміння й комунікації; процес пізнання через полілог між викладачем і студентами; система технологій, спрямованих на спільний пошук рішень і взаємодію з освітнім середовищем, де головним джерелом знань є досвід самого студента [11, с. 20–21].

Інтерактивна технологія навчання передбачає таку модель організації освітнього процесу, у межах якої участь кожного суб'єкта у спільній, взаємодоповнювальній та колективній діяльності є обов'язковою. Вона ґрунтується на активній взаємодії всіх учасників освітнього пізнання, що спрямована на досягнення спільної мети. Зміст інтерактивних технологій охоплює чітко визначений очікуваний результат навчання, комплекс спеціально дібраних методів і прийомів, які стимулюють пізнавальну активність, а також систему розумових і організаційних умов, необхідних для досягнення запланованих результатів [56, с. 19].

І. Дичківська під інтерактивними технологіями навчання розуміє особливий спосіб організації процесу засвоєння знань, формування вмінь і навичок через сукупність навчально-пізнавальних дій, побудованих на активній взаємодії між учасниками освітнього процесу. Такі технології орієнтовані на створення ефективного міжособистісного спілкування з метою досягнення спільно визначеного результату [22].

Сутність інтерактивних технологій полягає в активізації пізнавальної діяльності всіх учасників освітнього процесу – студентів і викладачів, які співпрацюють для розв'язання спільних завдань. Ці технології ґрунтуються на взаємодії, співнавчанні та діалозі, що відбувається у малих групах, де всі учасники є рівноправними партнерами.

Г. Васьківська зауважує, що метою технологій інтерактивного навчання є стимулювання творчості, розвиток самостійного мислення студентів і формування здатності оперативно реагувати на виклики сучасності. Такі

технології розглядаються як «особлива форма оптимізації пізнавальної діяльності, що має конкретну, передбачувану мету – створення комфортних умов навчання» [11].

Інтерактивне навчання — це особлива форма організації пізнавальної діяльності студентів, яка передбачає чітко сформульовані та прогнозовані цілі. Однією з ключових є створення комфортного освітнього середовища, у якому кожен студент має змогу відчувати власну успішність, упевненість у власних інтелектуальних можливостях, що підвищує результативність навчання. Його сутність полягає в такій побудові освітнього процесу, коли всі здобувачі освіти активно залучені до пізнання, осмислюють і аналізують власні знання та погляди.

Спільна діяльність студентів під час опанування навчального матеріалу передбачає внесок кожного учасника у процес пізнання, обмін знаннями, ідеями, досвідом і способами дій. Така взаємодія здійснюється в атмосфері доброзичливості, взаємоповаги та підтримки, що сприяє не лише здобуттю нових знань, а й розвитку мислення, підвищенню рівня кооперації та співпраці.

Інтерактивна форма навчання передбачає розвиток діалогічного спілкування, що забезпечує взаєморозуміння, узгодження позицій і спільне розв'язання значущих для всіх учасників проблем. Вона унеможливорює домінування однієї думки або окремого учасника, натомість створює умови для рівноправного обміну ідеями.

У процесі діалогічного навчання студенти набувають вміння критично мислити, аналізувати ситуації, приймати обґрунтовані рішення, вести дискусію, аргументувати власну позицію та ефективно спілкуватися з іншими. З цією метою на заняттях упроваджуються різні форми діяльності — індивідуальна, парна, групова робота, проведення рольових ігор, дослідницьких проєктів, робота з джерелами інформації, виконання творчих завдань, створення малюнків тощо.

Інтерактивне навчання водночас виконує кілька важливих функцій [1]:

— розвиває комунікативні здібності та сприяє встановленню емоційних

контактів між учасниками навчання;

- виконує інформаційну функцію, забезпечуючи студентів необхідними знаннями для здійснення спільної діяльності;
- формує загальнонавчальні та дослідницькі вміння (аналіз, синтез, постановку цілей тощо);
- реалізує виховний потенціал освіти, привчаючи студентів до командної роботи, взаємоповаги й урахування різних точок зору.

Посилаючись на К. Крутій, Г. Васківська визначає центральну характеристику інтерактивного навчання — взаємодію, що реалізується у трьох системах: «студент — викладач»; «студент — студент — викладач»; «студент — освітнє середовище». При цьому викладач і студент перебувають у стані рівноваги, адже структура занять, побудованих на інтерактивних технологіях, змінює сутність освітнього процесу — обидві сторони навчаються, обмінюючись знаннями та досвідом [11, с. 21].

У процесі навчання студенти виступають активними суб'єктами: вони самі визначають навчальні цілі, формулюють проблеми, звертаються до власного досвіду та осмислюють отримані результати. Викладач при цьому виконує функцію консультанта, а оцінювання здійснюється лише за бажанням самих студентів.

Інтерактивне навчання базується на принципі рівноправності викладача і студента, постійній наявності вибору та спільному пошуку рішень. Його організація передбачає моделювання реальних життєвих ситуацій, використання рольових ігор, групового аналізу проблемних ситуацій, що сприяє формуванню особистого досвіду та вмінь практичного застосування знань.

До основних методів інтерактивного навчання належать: дискусія, рольова гра, евристична бесіда, моделювання, а також різні форми групової роботи — «діалог», «спільний проєкт», «синтез думок», «коло ідей», «пошук інформації». Викладач може творчо варіювати ці форми, використовуючи такі прийоми, як робота в парах, ротаційні трійки, «карусель», «акваріум»,

«брейнстормінг», «дерево рішень», «прес-метод», «займи позицію», «громадські слухання» тощо.

Л. Максимчук та Л. Романишина [40, с. 247] на основі аналізу психолого-педагогічної літератури наводить існування різних підходів до класифікації інтерактивних методів навчання. Так, у класифікації М. Скрипника виділено такі групи інтеракцій:

інформаційні – базуються на використанні діалогічної взаємодії учасників навчання з метою розширення інформаційного поля;

пізнавальні – спрямовані на поповнення, систематизацію та творче вдосконалення професійних знань, умінь і навичок;

мотиваційні – забезпечують визначення студентами власного ставлення до діяльності учасників інтерактивної взаємодії та до себе;

регулятивні – пов'язані зі встановленням і прийняттям правил діалогічної взаємодії учасників освітнього процесу.

В іншій класифікації (за В. Мельник) інтерактивні методи поділено на три групи:

превентивні – створення груп, розподіл ролей, консультація, репетиція;

імітаційні – інсценування, психодрама, соціодрама, ділові та операційні ігри, диспут, “мозковий штурм”, групове просвітжування, дебати, тематичні та міжпредметні обговорення тощо;

неімітаційні – проблемна лекція, семінар, практикум, круглий стіл, конференція, вправління.

Класифікація інтерактивних методів за С. Кашлевим ґрунтується на провідних функціях педагогічної взаємодії. Автор виокремлює такі групи:

методи створення сприятливої атмосфери та організації комунікації, процесуальною основою яких є “комунікативна атака” викладача з метою оперативного включення студентів у спільну роботу. Застосовуються вправи на «розігрівання», налагодження контакту, розуміння емоційного стану;

методи організації обміну видами діяльності, спрямовані на поєднання індивідуальної та групової роботи, розвиток умінь слухати, передавати

невербальну інформацію, ухвалювати групові рішення й отримувати зворотний зв'язок;

методи організації мисленнєвої діяльності, що мобілізують творчий потенціал студентів, розвивають позитивну навчальну мотивацію та стимулюють інтелектуальну активність (зокрема, вправи на основі методики “мозкового штурму”);

методи організації смислотворчості, спрямовані на створення студентами нового способу міжособистісної взаємодії, власне тлумачення психолого-педагогічних і культурних явищ, обмін смислами. Використовуються вправи на діагностику комунікативної компетентності, розвиток навичок профілактики конфліктів, професійних ролей, підготовку до типових комунікативних ситуацій;

методи організації рефлексивної діяльності, які забезпечують самоаналіз і самооцінку студентами навчальної взаємодії, дозволяють фіксувати рівень їхньої пізнавальної активності, визначати причини й наслідки досліджуваних процесів;

інтегративні методи (інтерактивні ігри), що поєднують усі провідні функції інтерактивних методів навчання.

Обов'язковою умовою є спрямованість діяльності на спільне вирішення проблеми через діалог і комунікацію. Незалежно від класифікаційних ознак, застосування різних груп інтерактивних методів має спільну мету — оптимізацію професійної підготовки майбутніх фахівців.

Таким чином, головна мета технологій інтерактивного навчання полягає у всебічному розвитку особистості студента, формуванні здатності критично мислити, усвідомлено сприймати інформацію, вибудовувати власну життєву стратегію та ефективно взаємодіяти з іншими.

Подібну думку висловлює М. Томашевська, вважаючи, що інтерактивні методи стимулюють пізнавальну активність студентів, сприяють формуванню командних навичок, толерантності, умінню відстоювати власну позицію й розвивати життєві та професійні компетентності [63, с. 83]. У. Наumenко

підкреслює, що незалежно від обраних методів навчання ефективність освітнього процесу у вищій школі залежить від створення психолого-педагогічних умов, у яких студент виступає активним суб'єктом, здатним до самовираження та ініціативи [44, с. 120].

Г. Васьківська зауважує, що застосування інтерактивних технологій у професійній підготовці майбутніх викладачів має на меті створення сприятливих умов для навчання, за яких студент відчуває власну успішність, впевненість у своїх інтелектуальних і духовних можливостях, що, у свою чергу, підвищує ефективність освітнього процесу [11, с. 21].

У контексті нашого дослідження систематичне використання інтеракцій розглядається як важливий фактор формування готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів.

Отже, інтерактивні технології виконують важливу соціально-педагогічну функцію, оскільки сприяють реалізації принципів партнерства та співпраці в освіті. Вони розвивають соціальні навички, емпатію, здатність до рефлексії, забезпечують перехід від індивідуалістичного «Я» до колективного «Ми». Центральним джерелом пізнання виступає особистий досвід студента, а викладач виконує роль фасилітатора, який допомагає осмислити, розширити та трансформувати цей досвід. У процесі взаємодії професійно збагачується не лише студент, а й педагог [11, с. 21].

Однак, підготовка майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів має бути комплексною, систематичною та базуватись на ряді наукових підходів, які передбачають її цілісність та суб'єкт-суб'єктну взаємодію: системний, гуманістичний, особистісно орієнтований, комунікативний і фасилітативний.

Системний підхід становить наукове підґрунтя професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів. Його основні засади висвітлено у працях таких учених, як А. Алексюк, О. Глузман, В. Дашковський, В. Каган, В. Луговий, В. Семиченко та ін. Як зазначає К. Петрик, посилаючись на І. Малафійка, системний підхід є одним із ключових методологічних принципів,

що передбачає розгляд відносно самостійних компонентів не ізольовано, а у взаємозв'язку та взаємозалежності. Це дає змогу виявити спільні системні властивості й якісні характеристики елементів, які утворюють цілісну систему [52, с. 192].

Гуманістичний підхід (І. Зязюн, М. Левківський, А. Маслоу, Г. Сагач та ін.) орієнтує освітній процес на розвиток індивідуальних і творчих здібностей здобувачів освіти, формування механізмів самоосвіти, самовиховання та самостійного розв'язання педагогічних завдань із максимальною увагою до особистісних особливостей кожного. Як підкреслює М. Радишевська, застосування гуманістичного підходу в підготовці до інтерактивної взаємодії передбачає:

- створення комфортного освітнього середовища для міжособистісної взаємодії;
- організацію навчання з урахуванням особистісних характеристик, емпіричного й соціокультурного досвіду майбутніх викладачів;
- урахування індивідуальних якостей, ціннісних орієнтацій і мотивації до навчання;
- розвиток творчого та інтелектуального потенціалу особистості;
- стимулювання комунікативних і психологічних здібностей у процесі подолання труднощів взаємодії;
- формування вмінь діяти в контексті міжособистісного спілкування;
- аналіз змісту інтерактивних методів задля оптимізації розвитку інтерактивної компетентності [58, с. 24].

На основі гуманістичного підходу виокремлюється особистісно орієнтований підхід, який (за Г. Ващенко, Л. Зданевич та ін.) передбачає:

- врахування індивідуальних здібностей і якостей майбутніх фахівців (гнучкість, відкритість, толерантність, здатність до співпраці);
- визнання морально-етичної рівності між викладачем і студентами;
- формування взаємин на принципах «людина – людина», «рівний – рівному»;

- пізнання внутрішнього світу та творчого потенціалу особистості;
- розвиток критичного мислення;
- здатність до рефлексії, саморегуляції та емпатії;
- професійне вдосконалення й опанування педагогічною майстерністю [58, с. 25].

Комунікативний підхід (Ю. Запорожцева, В. Редько та ін.) спрямований на формування навичок ефективного спілкування, визначення критеріїв його якості та оптимізацію процесів обміну навчальною інформацією. М. Радищевська виокремлює такі його аспекти:

- розуміння етапів педагогічного спілкування (моделювання, організація, управління);
- розвиток умінь комунікації в різних ситуаціях (діалог, конфлікт, переконання, критика);
- удосконалення навичок групової взаємодії – висунення ідей, підтримка партнерів, досягнення спільних цілей;
- оцінювання результативності інтерактивної діяльності;
- застосування вербальних і невербальних засобів спілкування (міміка, жести, контакт очей);
- подолання психологічних бар'єрів у процесі інтеракції;
- діагностика мотивації до ефективного комунікативного залучення [58, с. 26].

Особливе значення має фасилітативний підхід (Н. Бібік, Р. Тод, Н. Павленко та ін.), що розглядає фасилітацію як педагогічну філософію, зорієнтовану на допомогу, підтримку й створення сприятливих умов для самореалізації студентів [65, с. 622]. За Н. Павленко, викладач-фасилітатор спрямовує процес навчання, допомагає окреслити шляхи розв'язання завдань, консультує й підтримує конструктивний діалог. Такий підхід передбачає використання методів, які залучають особистий досвід студентів, що сприяє формуванню стійких знань, умінь і навичок та розвитку інтерактивних здібностей [46, с. 35–40].

Застосування фасилітативного підходу в контексті інтерактивного навчання спрямовує діяльність майбутніх викладачів на:

- навчання через дію (experiential learning), участь у тренінгах, проєктах, діалогах;
- використання ресурсів для оптимізації взаємодії (інформаційних, змістових, часових, просторових);
- розвиток групових форм співпраці (робота в парах, командах, малих групах);
- удосконалення умінь інтерпретації навчального матеріалу й культури мовлення;
- формування лідерських якостей;
- забезпечення діалогу на засадах толерантності й міжкультурного розуміння;
- розвиток рефлексії та підтримання зворотного зв'язку між учасниками взаємодії [58, с. 27].

Отже, виокремлені підходи дозволяють комплексно розглядати професійну підготовку майбутніх викладачів, враховуючи всі чинники, що впливають на цей процес. К. Петрик розглядає підготовку майбутніх викладачів як цілісну систему, де всі елементи взаємопов'язані спільною метою, функціями та механізмами управління. Таке розуміння дає можливість осмислити структуру особистості викладача в єдності мотиваційного, змістово-процесуального та рефлексивно-корекційного компонентів, виявити стійкі внутрішні й зовнішні зв'язки, визначити принципи й дидактичне забезпечення підготовки; сформулювати єдину логіку побудови як окремих навчальних дисциплін, так і всієї системи професійної підготовки майбутнього викладача [52, с. 192].

Таким чином, «підготовка майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів» — це цілеспрямований і динамічний процес формування педагога, здатного реалізовувати ідеї гуманізму, студентоцентризму та педагогіки партнерства; упроваджувати

інноваційні освітні технології; вибудовувати суб'єкт-суб'єктні взаємини на основі діалогу між усіма учасниками навчального процесу.

Аналіз наукових підходів до підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів дає підстави стверджувати, що цей процес має бути спрямований на досягнення головної мети — сформувати готовність педагога ефективно організовувати інтерактивну навчальну взаємодію.

1.2 Сутність та структура готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів

Важливим показником ефективності підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів є їхня здатність реалізовувати таку взаємодію в умовах реального освітнього процесу у закладах вищої освіти. У межах даного дослідження готовність майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії розглядається як ключовий результат професійної підготовки, що відображає сформованість компетентностей, необхідних для ефективної педагогічної діяльності. Підготовка, у свою чергу, тлумачиться як процес формування готовності до реалізації педагогічної діяльності в умовах сучасної вищої школи. Єдність цих понять вказує на поступовий процес становлення професійної компетентності, а рівень готовності є показником педагогічного професіоналізму.

З психологічної точки зору, готовність педагогів до організації інтерактивної навчальної взаємодії визначається через виявлення взаємозв'язку між станом готовності та результативністю педагогічної діяльності (Г. Балл та ін.).

З позицій педагогічної науки, феномен готовності передбачає аналіз умов, засобів і методів, що забезпечують формування відповідних якостей у майбутніх викладачів (І. Богданова, В. Бондар, І. Гавриш, І. Глазкова, І. Дичківська, І. Зязюн, О. Ярошенко та ін.).

І. Зязюн трактує професійну готовність як сформованість особистісних якостей педагога, наявність глибоких спеціальних і загальних знань, здатність до вирішення педагогічних завдань, управління освітнім процесом і дотримання гуманістичної позиції [49].

Дослідники І. Андрощук, І. Богданова, І. Гавриш, І. Дичківська, О. Дубасенюк, А. Линенко, Н. Руденко та ін. розглядають готовність майбутніх педагогів до інноваційної діяльності як складне інтегративне особистісне утворення, що характеризує професіоналізм педагога. Вона проявляється як психічний стан, який охоплює усвідомлення педагогічного завдання, формування моделі дії, прогнозування поведінки, визначення способів діяльності, самооцінку власних можливостей і прагнення досягти результату [24, с. 37].

О. Ліба розглядає готовність як багатокomпонентне психолого-педагогічне утворення, що включає знання, уміння, навички, професійно важливі якості та здібності. Її структура охоплює:

- пізнавальний компонент (усвідомлення професійних завдань, розуміння їх значущості);
- мотиваційний компонент (інтерес до професії, прагнення до успіху);
- вольовий компонент (здатність долати труднощі, мобілізувати ресурси).

Таким чином, готовність поєднує когнітивну, операційну та аксіологічну складові [36, с. 80].

І. Андрощук визначає готовність до педагогічної взаємодії як інтегральне, ієрархічно організоване утворення, що виявляється у сформованій суб'єктній позиції педагога, володінні знаннями щодо організації співпраці, відкритості до комунікації та здатності до конструктивної взаємодії на основі партнерських відносин. Дослідниця підкреслює, що такий рівень готовності сприяє ефективному спілкуванню з учасниками освітнього процесу та запобігає виникненню конфліктів. Найрезультативнішими формами її формування є педагогічна практика, самоосвіта, участь у тренінгах, круглих столах, а також опанування спецкурсів [2, с. 124].

За думку Н. Голоти, готовність до діяльності — це активно-дієвий стан особистості, що передбачає мобілізацію її ресурсів для успішного виконання конкретного завдання. Рівень психологічної готовності визначається сукупністю зовнішніх і внутрішніх умов, у яких здійснюється діяльність. До них належать: зміст і складність завдань, їх новизна та творчий характер; особливості стимулювання діяльності; сила та спрямованість мотивації; прагнення до досягнення результату; оцінка ймовірності успіху; самооцінка власної підготовленості; попередній психічний стан; уміння контролювати та регулювати рівень готовності; здатність до самоналаштування й створення оптимальних внутрішніх умов для майбутньої роботи.

Таким чином, підсумковий аналіз наукових джерел дозволяє трактувати поняття «готовність» як: установку на певні форми реагування; усвідомлення завдання та його вимог; модель ймовірної поведінки в умовах майбутньої діяльності; визначення оптимальних способів дій; оцінку власних можливостей у співвіднесенні з очікуваними труднощами й необхідністю досягнення результату [17, с. 36].

Змістовий аналіз дозволяє трактувати готовність як складне багаторівневе утворення, що має відносно стабільну структуру якостей і здібностей особистості та реалізується безпосередньо в діяльності.

Після завершення навчання у ЗВО професійна готовність стає визначальним чинником результативності педагогічної діяльності. Вона є інтегративною характеристикою особистості, що забезпечує ефективне виконання професійних функцій, використання знань і досвіду, самоконтроль і вміння налагоджувати інтерактивну взаємодію зі студентами. Професійна готовність сприяє швидкій адаптації до освітнього середовища, подальшому фаховому розвитку й удосконаленню [32, с. 136].

Ю. Кобюк, розглянувши роботи різних авторів з проблеми готовності до професійної діяльності, дійшла висновку, що єдиного підходу з даного питання немає. Вченими виділяється різна кількість структурних компонентів готовності, на основі яких авторка виокремлює 5 компонентів готовності до

застосування інтерактивних технологій навчання: ціле-мотиваційний; змістовний; операційний; рефлексивний; інтеграційний [28, с. 18].

Н. Волкава та ін. досліджуючи структуру і зміст компетентності у здійсненні командної взаємодії, виокремлюють низку взаємопов'язаних структурних компонентів компетентності, а також відповідні критерії та показники їх прояву [13, с. 22]. Зокрема, визначено такі складові:

- мотиваційно-ціннісний компонент, який охоплює сформовану потребу в командній взаємодії, прийняття та усвідомлення значущості цінностей колективної роботи, а також розуміння особистої користі й переваг спільної діяльності;

- когнітивний компонент, що характеризується повнотою та глибиною засвоєння теоретичних, фактологічних і практичних знань щодо професійної комунікації, командотворення, механізмів взаємодії в групі та ефективних способів роботи в команді;

- діяльнісний компонент, який визначає рівень сформованості в майбутнього фахівця практичних умінь і досвіду командної роботи: уміння чітко й логічно висловлювати думки, передавати інформацію; навички письмової та електронної комунікації; здатність ставити цілі та раціонально організовувати час; уміння аргументувати позицію та переконувати колег; готовність пропонувати нестандартні рішення; приймати відповідальність і визнавати помилки; підтримувати ефективну взаємодію в команді, у тому числі у віртуальному середовищі; досягати довіри та злагодженості; застосовувати технології спільного ухвалення рішень; керувати емоціями та попереджувати конфлікти;

- особистісний компонент, що передбачає рівень сформованості соціального інтелекту, здатності до емпатії та розуміння емоційного стану інших;

- рефлексивно-оцінний компонент, який включає володіння навичками саморефлексії, самооцінювання та корекції власної поведінки відповідно до вимог командної діяльності.

Таким чином, структура готовності постає як багатовимірна система, у якій поєднано мотиваційні, когнітивні, операційно-діяльнісні, особистісні та рефлексивні аспекти, що забезпечують ефективне функціонування майбутнього фахівця в умовах командної взаємодії.

Також дослідники [51, с. 177] у структурі готовності майбутніх педагогів до інтерактивної навчальної взаємодії студентів виокремлюють три стрижневі компоненти, кожен з яких виконує специфічні функції у формуванні майбутнього фахівця:

- ціле-мотиваційний компонент, що пов'язаний із формуванням позитивного, внутрішньо вмотивованого ставлення майбутніх педагогів до організації інтерактивної навчальної взаємодії здобувачів освіти. Його зміст охоплює прагнення розвивати суб'єкт-суб'єктну модель взаємодії, оновлювати власні знання щодо сучасних тенденцій початкової освіти, а також професійно-особистісне самовизначення. До його ключових характеристик належать сформовані духовні, морально-етичні й пізнавальні потреби; стійка внутрішня мотивація до впровадження інтерактивних форм роботи; потреба в особистісному й професійному саморозвитку; наявність активної суб'єктної позиції та професійно важливих якостей (креативність, працездатність, цілеспрямованість, відповідальність, наполегливість тощо); інтерактивна спрямованість особистості як основа для творчої педагогічної діяльності;

- змістовно-процесуальний компонент визначає рівень оволодіння студентами системою загальнопедагогічних і методичних знань, необхідних для організації інтерактивної взаємодії студентів. Його наповнення передбачає засвоєння дидактичних принципів і методик, пов'язаних із використанням інтерактивних технологій; вміння добирати адекватні форми й методи навчання відповідно до тематики, дидактичної мети та специфіки заняття; володіння технологіями моделювання й проведення уроків, спрямованих на активізацію взаємодії між учнями. Сформованість цього компонента збагачує професійний потенціал майбутнього вчителя, адже дозволяє ефективніше розв'язувати навчальні, виховні та розвивальні завдання, застосовуючи

інтерактивні підходи;

- рефлексивно-корекційний компонент відображає здатність майбутнього педагога до рефлексії, самоспостереження та адекватної самооцінки власної діяльності, що є ключовою умовою налагодження результативного зворотного зв'язку в освітньому процесі. Його зміст включає уміння аналізувати власні педагогічні дії й їх результативність; прагнення до постійного самовдосконалення та професійного зростання; здатність застосовувати нові методичні підходи та інноваційні рішення; розвиток педагогічної самосвідомості, самоконтролю, адекватної самооцінки; становлення професійної ідентичності.

Отже, представлені компоненти репрезентують ключові орієнтири й тенденції, що забезпечують результативність професійної підготовки майбутніх педагогів до організації інтерактивної навчальної взаємодії здобувачів освіти. Вони формують основу комплексної готовності, яка проявляється у здатності педагога ефективно використовувати інтерактивні технології в реальних умовах.

Погоджуємося з К. Петрик [53], та вважаємо, що готовність майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів є важливою складовою їхнього професійного становлення та показником сформованості фахової компетентності. Вона розкривається через систему компонентів:

- ціннісно-мотиваційний, що охоплює морально-етичні орієнтири, пізнавальні інтереси, потребу в професійному розвитку та прагнення до оновлення знань і налагодження партнерської взаємодії; визнання цінностей командної взаємодії, усвідомлення особистісної значущості переваг спільної діяльності;

- змістовно-процесуальний, який відображає засвоєння теоретичних, практичних і методичних основ організації інтерактивної взаємодії, розвиток практичних умінь і здатність забезпечувати активну участь студентів у навчальному процесі;

- особистісно-рефлексивний, що передбачає усвідомлення власної професійної позиції, здатність до проєктування й проведення інтерактивних занять, розвиток організаційних, комунікативних і морально-вольових якостей, соціального інтелекту, емпатії, а також готовність до безперервного самовдосконалення; володіння навичками рефлексії.

Отже, готовність майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів є комплексною характеристикою, що поєднує знання, вміння, мотивацію, цінності та рефлексію, забезпечуючи ефективне впровадження інтерактивних методів у навчальний процес.

Таблиця. 1.1.

Структурні компоненти готовності майбутніх викладачів до інтерактивної навчальної взаємодії

Компонент	Змістова характеристика
Ціннісно-мотиваційний	Стійке позитивне ставлення до педагогічної професії; сформовані морально-етичні орієнтири; внутрішня мотивація до організації інтерактивної взаємодії; потреба у неперервному самовдосконаленні та професійному розвитку.
Змістово-процесуальний	Обізнаність із методикою інтерактивного навчання та дидактичними засадами; уміння працювати з інноваційними освітніми технологіями; володіння техніками мікровикладання й прийомами активізації студентів на занятті.
Особистісно-рефлексивний	Чітке усвідомлення власної ролі як суб'єкта педагогічної взаємодії; здатність до самопостереження і самооцінювання; емоційна зрівноваженість; розвинені навички комунікації; готовність до саморефлексії та постійного професійного зростання.

Варто наголосити, що наведені компоненти окреслюють основні вектори

формування готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів. У цьому контексті готовність розуміється не лише як підсумок професійної підготовки, але й як індикатор її якості, що проявляється у практичній діяльності викладача та виконує функції цілевизначення, корекції й регуляції навчального процесу.

Ю. Кобюк наголошує, що сформувати відповідний вид готовності — це значить сформувати цілі, мотиви, потреби у застосуванні інтерактивних технологій навчання майбутніми педагогами, виробити систему знань, умінь, навичок про інтерактивні технології навчання та форми їх застосування, сформувати і розвинути педагогічні здібності, необхідні для використання інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі [28, с. 20].

Різні наукові підходи до визначення поняття «готовність» не суперечать одне одному, а навпаки — доповнюють і поглиблюють розуміння багаторівневості цього феномена. У межах нашого дослідження готовність майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії трактується як комплексне, інтегральне утворення, яке охоплює три ключові складові: ціннісно-мотиваційну, змістово-процесуальну та особистісно-рефлексивну. Вона передбачає здатність орієнтуватися в сучасних педагогічних інноваціях, проектувати, проводити та аналізувати заняття відповідно до принципів інтерактивного навчання, сприяючи розвитку творчих здібностей викладача.

Кінцевим результатом професійної підготовки має стати сформована педагогічна особистість, яка впевнено й ефективно забезпечує інтерактивну взаємодію студентів у реальних умовах функціонування закладу вищої освіти.

РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ

2.1. Аналіз підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів

З метою з'ясування рівня підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів було проведено анкетування серед здобувачів освітнього ступеня Магістр освітньо-професійної програми Освітні, педагогічні науки у кількості 9 осіб.

Здобувачам освіти потрібно було оцінити важливість підготовки до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів за п'ятибальною шкалою (1 – не має значення, 5 – дуже важливо) (Додаток А).

Найвищий рівень значущості («дуже важливо») обрали 88,9% учасників опитування, наголошуючи, що підготовка майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів є необхідною та доречною для всебічного розвитку особистості фахівця. 66,7% респондентів зауважили, що саме цього не вистачає педагогам для ефективного спілкування зі студентами в освітньому процесі. 44,4% майбутніх викладачів вказали на необхідність такої підготовки у зв'язку з новітніми змінами освітнього простору. 33,3% розуміють важливість такої підготовки, однак зазначають, що це забере багато часу. 11,1% опитаних вважають, що не варто цим займатися. Таким чином, більшість учасників дослідження усвідомлюють важливість підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів, хоча й висловлюють різні думки щодо актуальності такої підготовки.

Відповіді респондентів про рівень власної обізнаності щодо організації інтерактивної взаємодії студентів розподілилися таким чином: 22,2% опитаних відмітили, що володіють необхідними знаннями у повній мірі; 44,4% визначили свій рівень як поверховий; 66,7% володіють такими знаннями із

навчальних дисциплін, однак відчують потребу у їх поглибленні та розвитку відповідних умінь; 11,1% - таких знань практично не мають.

На запитання про цілі, які мають основне значення у роботі зі студентами у процесі організації їх інтерактивної взаємодії найважливішими (отримали 5 балів) були визначені такі: по 66,7% - сприяти оволодінню студентами знаннями і вміннями, необхідними для здійснення інтерактивної взаємодії та мотивувати студентів до збагачення обсягу вмінь спілкування і взаємодії. 55,6% опитаних відзначили розвиток у студентів творчого підходу до процесу навчання. 22,2% респондентів сказали на необхідність дотримання норм та вимог навчальної програми.

На запитання щодо того, як слід здійснювати підготовку майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів 77,8% опитуваних наголосили на важливості формування під час освітньої взаємодії системи цінностей і мотивів здобувачів освіти. 55,6% звертають увагу на важливість отримання задоволення від пізнання нової інформації, по 44,4% майбутніх викладачів відмітили важливість урахування особистих властивостей, інтересів та здібностей кожного зі студентів та побудови навчальної взаємодії на основі вже сформованих знань та досвіду. 22,2% вважають, що справжня інтеракція має відбуватися за такими механізмами: контакт очей, сфокусоване слухання, тактильне вивчення, запах та смак.

Відповіді учасників дослідження щодо стилю викладання, який має використовуватись педагогом у процесі підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів показали, що 88,9% опитаних обрали стиль, спрямований на взаємодію між викладачем і студентами: 55,6% - стиль викладання, спрямований на студентів; по 44,4% - стиль, спрямований на зміст викладання та стиль, спрямований на зміст навчання і особистість студентів; 33,3% обрали стиль викладання, спрямований на викладача.

Найпоширенішими формами взаємодії в практиці освітнього процесу студенти назвали «викладач – група студентів» (66,7%) і «викладач – студент» (55,6%). Рідше згадувалися такі типи, як «студент – група студентів» (22,2%) та

«студент – електронні освітні ресурси» (44,4%).

Найменше голосів отримала взаємодія «студент – група студентів» що, ймовірно, пов'язано з її недостатнім використанням у практичній підготовці здобувачів освіти.

Для глибшого розуміння студентських уподобань респондентам запропонували визначити пріоритетність різних форм і методів інтерактивного навчання. На перше місце 44,4% студентів поставили групову дискусію; технології проєктної діяльності обрали 22,2%. Методики взаємного навчання, рольові та ділові ігри отримали 33,3%. Лише 22,2% респондентів визначили як пріоритетні кейс-стаді, що базуються на моделі «студент – група студентів». Це додатково підтвердило припущення про обмежене застосування цієї форми взаємодії у вищій школі.

Думки опитаних щодо ролі викладача в процесі підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів свідчать про розуміння зміни позиції викладача з ролі командира, передавача знань на роль порадника та фасилітатора (по 66,7%), режисера (55,6%). 33,3% вказали роль менеджера.

Серед професійних якостей, якими має володіти викладач для успішної підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів було названо креативність (88,9%), контактність та організованість (по 77,8%), мовленнєва компетентність та досвідченість (по 66,7%).

Серед чинників, які оптимізують процес підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів першу позицію зайняла відповідь “інтерактивне спілкування допомагає студентам з різними психологічними і індивідуальними особливостями брати активну участь у навчанні”. На другому місці — вплив взаємодії на розкриття студентами власних талантів і застосування їх досвіду з повсякденного життя. Наступна позиція — взаємодія у навчанні готує студентів до взаємодії у навколишньому світі. Наступними чинниками відзначено: вплив інтерактивної взаємодії на розвиток знань про правила та етикет спілкування і використання їх на

практиці та пріоритетність змісту, а не форми вираження думок студентів під час інтерактивного спілкування в освітньому процесі.

Наступне опитування щодо розуміння сутності поняття «інтерактивні педагогічні технології» та власної готовності їх впровадження в освітній процес показало, що опитані здобувачі розуміють інтерактивні педагогічні технології як технології, що спрямовані на організацію самостійної діяльності студентів у процесі здобуття знань; технології, що спрямовані на активну взаємодію між викладачем та студентом; технології, що сприяють взаємодії студентів між собою та викладачем для опрацювання ряду завдань і т.п. Це свідчить, що здобувачі освіти знайомі з інтерактивними технологіями і деякі з них впроваджувались в освітній процес вищої школи.

Майбутні педагоги у своїх відповідях зазначили, що традиційні методи навчання та викладання є застарілими, а 77,8% опитаних вказали на важливість впровадження інтерактивних технологій в освітній процес. Це корелює з отриманими відповідями у попередній анкеті.

В якості пріоритетних технологій інтерактивного навчання, що використовуються викладачами в процесі професійної підготовки студенти назвали: дискусія (77,8%), інформаційно-комунікаційні технології (66,7%), робота в малих групах (46,2%) проблемна лекція (46,2%), технології електронного навчання (53,8%). В меншій мірі використовуються такі технології, як технологія проєктної діяльності, технологія кейс-стаді, лекція із запланованими помилками (лекція-провокація), технології ігрової діяльності, дебати та ін.

На прохання назвати конкретні інтерактивні технології студенти назвали дискусію, «мікрофон», «мозкова атака», диспут, «займи позицію» та ін. Лише 11,1% (1 опитаний) не назвав жодної.

Майбутні викладачі в переважній більшості розуміють потребу застосування інтерактивних технологій в освітньому процесі, зазначили на важливість організації інтерактивної взаємодії під час занять, її вплив на професійний розвиток та самоосвіту.

Водночас, маючи певне теоретичне підґрунтя для організації інтерактивної навчальної взаємодії, майбутні викладачі вказали на бажання поглибити і розширити свої практичні вміння щодо застосування інтерактивних технологій.

Таким чином, отримані результати лягли в основу визначення рівнів сформованості готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів.

Зокрема, майбутні викладачі з високим рівнем готовності мають чітке переконання у правильності вибору професії, в повній мірі усвідомлюють важливість інтерактивної взаємодії між студентами, розуміють сутність такої взаємодії, яка ґрунтується на партнерських відносинах, студентоцентричному підході та суб'єкт-суб'єктній моделі спілкування, здатні ефективно організовуючи взаємодію студентів, а також аналізувати результати своєї роботи. Вони прагнуть постійно шукати нові рішення, проявляють прагнення до професійного розвитку, самонавчання й удосконалення.

Здобувачі з достатнім рівнем готовності до організації інтерактивної навчальної взаємодії, також свідомо обрали педагогічну діяльність і розуміють важливість цього напрямку роботи. Здебільшого вони володіють необхідними знаннями й уміннями, хоча інколи й допускають незначні помилки, неточності. Такі студенти мають потенціал до саморозвитку та самовдосконалення, хоча не завжди можуть самостійно визначити оптимальні шляхи вдосконалення власної професійної діяльності.

Студенти із середнім рівнем сформованості готовності до організації інтерактивної взаємодії не повною мірою розуміють її значення і лише частково налаштовані на подальшу педагогічну діяльність. Знання щодо організації інтерактивної взаємодії є фрагментарними, практичні вміння з її організації потребують суттєвої підтримки викладача. Їхня здатність до професійного зростання проявлялася лише частково.

Низький рівень сформованості готовності відзначається у студентів, які сумніваються у правильності професійного вибору, а тому не надають значення

організації інтерактивної взаємодії студентів. Вони недостатньо прагнуть до систематичного здобуття необхідних знань, відчують значні труднощі у практичній роботі щодо організації інтерактивної взаємодії, не володіють рефлексивними вміннями, не мають спрямованості на професійний розвиток та вдосконалення.

Наступним етапом було здійснення самооцінки майбутніми викладачами рівня сформованості готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів за визначеними компонентами: ціннісно-мотиваційним, змістово-процесуальним та особистісно-рефлексивним (додаток В). Узагальнені дані представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Результати дослідження рівня сформованості готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів (у %)

Рівні	Компоненти			
	Ціннісно-мотиваційний	Змістово-процесуальний	Особистісно-рефлексивний	Узагальнений показник
Низький	33,3	22,2	33,3	29,6
Середній	33,3	44,4	44,4	40,7
Достатній	22,2	22,2	22,2	22,2
Високий	11,1	11,1	11,1	11,1

Отримані дані свідчать, що лише 11,1% опитаних демонструють стале прагнення працювати у сфері педагогіки вищої школи, а у 33,3% респондентів професійна спрямованість практично відсутня, що свідчить про недостатній рівень мотивації до обраної спеціальності.

Оцінювання змістово-процесуального компоненту показало, що високий рівень мають 11,1% майбутніх викладачів, 22,2% мають низький рівень, для якого характерні неповні та несистемні знання.

Здатність до рефлексії на високому рівні демонструють 11,1% респондентів. При підготовці до занять, 77,8% надають перевагу пошуку готових матеріалів в інтернеті, лише 1 людина (11,1%) доповнює навчання неформальною освітою (відвідуванням вебінарів, онлайн-тренінгів тощо).

Більшість майбутніх викладачів перебуває на середньому рівні розвитку

усіх компонентів готовності до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.

Таким чином, отримані результати підсвітили потребу вдосконалити систему професійної підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.

2.2. Змістово-процесуальні основи підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів

Проведене вище дослідження виявило необхідність перегляду підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів, що, відповідно, забезпечить формування відповідної готовності.

М. Адобовська та В. Яворська виокремлюють низку інтерактивних методів, які варто застосовувати у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів. До них належать:

- професійно орієнтовані дискусії, що будуються на аналізі матеріалів фахового спрямування та сприяють опануванню спеціалізованої термінології в межах майбутньої професії;

- «мозковий штурм», або метод колективного генерування ідей, який дає можливість оперативно залучити всіх учасників до обговорення та стимулює вироблення творчих і критичних рішень у межах певної проблеми;

- ділові (рольові) ігри, що передбачають моделювання професійних ситуацій через чіткий розподіл ролей і функцій між учасниками. Особливістю цього методу є зіткнення різних інтересів і потреба віднайти спільне, оптимальне рішення, яке могло б бути прийнятним у реальних умовах;

- кейс-метод (аналіз конкретних ситуацій), який зорієнтований на формування практичного досвіду та вдосконалення навичок через опрацювання реальних або умовних ситуацій, обговорення їх у групі та колективне вироблення рішень [1, с. 13].

Сучасний підхід до організації професійного навчання вимагає

системного застосування інтерактивних технологій. За відсутності належного впровадження інтерактивних методів виникають певні ризики. Насамперед це невідповідність підготовки майбутніх викладачів вимогам Державного стандарту вищої освіти та очікуванням роботодавців. Йдеться про недостатній розвиток комунікативних і професійних компетентностей, слабку здатність до аналізу й рефлексії, невміння працювати із сучасними технологіями обробки інформації. Інший ризик – зниження навчальної мотивації, інтересу до професійної діяльності, відсутність орієнтації на безперервний саморозвиток і низька результативність самостійної роботи, що, у свою чергу, збільшує потребу в аудиторній підтримці [1, с. 13-14].

Під час вибору методів навчання необхідно враховувати часові рамки вивчення теми та значущість навчального матеріалу для професійного становлення студента. Важливо пам'ятати, що освітній процес – це не лише засвоєння інформації, а й розвиток особистості майбутнього фахівця. Саме тому провідної ролі набувають активні методи навчання, які знаменують перехід від алгоритмічних і регламентованих форм до проблемно-пошукових, дослідницьких і творчих.

І. Дичківська підкреслює, що активне навчання – це система організації освітнього процесу, спрямована на максимальне залучення студентів до пізнавальної діяльності через комплексне застосування педагогічних та управлінських інструментів [22].

М. Дяченко-Богун зараховує до активних методів навчання проєктну діяльність, професійне моделювання, рольові та ділові ігри, проведення «круглих столів». Усі ці форми спрямовані на розвиток особистості студента, його залучення до самостійного пошуку рішень, здобуття якісних знань і професійних умінь [26]. К. Біницька до активних методів відносить: мозковий штурм, «світове кафе», побудову карти ідей, хронологічні вправи, прийом «Плюси й мінуси», метод проєктів [8]. Більшість із них реалізуються в роботі малих груп.

Для підсумкової частини заняття доцільно використовувати метод «Plus

– Minus – Interesting» («Плюс–Мінус–Цікаво»). Він передбачає аналіз проблемної або педагогічної ситуації за трьома напрямками: позитивні аспекти, негативні сторони та елементи, які викликають інтерес. Робота виконується у малих групах (до 5 осіб) у форматі мозкового штурму, а результати упорядковуються за допомогою спеціальної таблиці (таблиця1) [5].

Таблиця 2.2.

Результати аналізу об'єкта вивчення

Опис проблемної ситуації (завдання)	Об'єкт проблемної ситуації (завдання)	Результати мозкового штурму		
		«Плюс»	«Мінус»	«Цікаво»

На відміну від активних методів, інтерактивні технології зорієнтовані на розширену взаємодію, у якій студенти активно комунікують не лише з викладачем, а й між собою, що робить їхню участь провідною. Робота в малих групах створює умови, за яких кожен, навіть менш упевнений студент, має можливість долучитися до спільної діяльності, розвивати кооперативні навички й ефективне міжособистісне спілкування. До таких методів О. Пометун відносить ротаційні трійки, карусель, акваріум, метод «навчаючи – учусь», ажурну пилку, «дерево рішень», різні види симуляційних ігор, ПРЕС-метод, техніку «займи позицію» тощо [55].

Концепція інтерактивного навчання передбачає партнерські стосунки між студентом і викладачем, у яких обидві сторони є активними учасниками освітнього процесу. Її реалізація ґрунтується на створенні навчальних ситуацій, що моделюють реальні умови, на застосуванні рольових ігор та спільному аналізі проблемних кейсів. Головний результат полягає у формуванні особистісного досвіду, накопиченні практичних умінь через співпрацю та змістовний діалог. Інтерактивні технології активізують пізнавальну діяльність усіх учасників навчання — як у взаємодії зі змістом, так і у спільному виробленні рішень. Вони базуються на партнерській діяльності у малих групах або командах, що забезпечує рівність ролей та відповідальність за колективний результат.

Серед поширених форм роботи виділяють дискусії, рольові ігри,

евристичні бесіди, аналіз ситуацій, групові проекти та організацію колективного пошуку. Обов'язковим компонентом інтерактивної технології є визначення проблеми й організація групової діяльності зі спільним прийняттям рішень та подальшим обговоренням. До ефективних форм відносять «синтез думок», «коло ідей», «пошук інформації», «спільний проєкт», а також різноманітні групові стратегії — роботу в парах, змінні трійки, карусель, акваріум, незакінчені висловлювання, брейнстормінг, броунівський рух, «суд від свого імені», громадські слухання, прес-метод, техніку «займи позицію» тощо. Головне завдання — організувати продуктивний діалог, спрямований на узгодження поглядів і спільний пошук рішень [11, с. 22].

О. Башкір підкреслює, що однією з найефективніших інтерактивних технологій у закладах вищої освіти є ділова гра. Вона виступає моделлю професійної діяльності, відтворюючи функціональні ролі, комунікаційні зв'язки та типові ситуації майбутньої практики. Ділова гра розвиває професійні вміння, формує навички взаємодії та прийняття рішень, стимулює творче мислення і сприяє закріпленню теоретичного матеріалу. Її специфіка полягає в максимально наближених до реальних умов сценаріях, що активізують учасників і спонукають до пошуку оптимальних рішень через створення проблемних ситуацій [5, с. 39].

О. Башкір акцентує увагу й на рольовій грі як окремому різновиді ділової гри. Вона полягає у відтворенні певної ситуації з попередньо розподіленими ролями з метою формування необхідних поведінкових і емоційних умінь. Рольові ігри реалізуються невеликими групами, де студенти отримують картки із завданнями, розігрують ситуацію та презентують її результат усій аудиторії [5, с. 41].

А. Гін зауважує, що при роботі зі студентами ефективною є гра «Компетентність», спрямована на узагальнення та систематизацію навчального матеріалу. Вона передбачає участь двох команд-конкурентів, групи «наймачів» та арбітра (викладача). До гри залучають і вболівальників, які можуть ставити додаткові питання або допомагати командам. Завдання команд — підготувати

та обмінятися взаємними питаннями репродуктивного й творчого характеру, виконати їх та бути оціненими «наймачами», які в підсумку визначають переможця. Після цього викладач здійснює короткий аналіз і проводить рефлексію результатів [15, с. 68].

Ще одна результативна інтерактивна форма — гра «НДЛ» (науково-дослідна лабораторія), у якій студенти виконують ролі дослідників або винахідників, а викладач виступає постановником завдання чи членом приймальної комісії. Групи працюють над розв'язанням творчої проблеми, оформлюють результати, готують презентацію та захищають її перед комісією. Модифікацією цієї гри є «Тендер», коли всі групи розв'язують однакову задачу, а журі визначає найкраще рішення [15, с. 68].

І. Варнавська наголошує, що ігрові технології (педагогічні, рольові, проєктні ігри) є одним із найбільш продуктивних засобів навчання, оскільки дозволяють варіювати умови діяльності, формувати вміння приймати рішення та нести відповідальність за результат. Організаційно-діяльнісні ігри об'єднують складові розвитку, навчання й виховання, забезпечуючи послідовність: від потреб — до цілей, від норм — до критеріїв діяльності, від здібностей — до способів дії. Рольові ігри, за І. Варнавською, повинні спиратися на інтерес студентів і включати елемент змагання, а також максимально наближати навчальну ситуацію до професійної реальності [10, с. 190].

Вартий уваги «метод ПРЕС» (Press Method) — варіант юридичної технології професора права Д. Маккойда-Мейсона (ПАР), який використовується під час організації дискусій для формування чіткої та аргументованої позиції студентів. Вона складається з чотирьох обов'язкових структурних елементів, що дозволяють логічно вибудувати відповідь:

1. Позиція: «Я вважаю...» — формулювання власної думки або припущення.
2. Обґрунтування: «Тому що...» — пояснення та доведення заявленої позиції.

3. Приклад: «Наприклад...» — наведення факту чи ситуації, що ілюструє аргумент.
4. Висновок: «Отже...» — узагальнення та підсумок.

Виступ за методом «ПРЕС» триває 1-2 хвилини та зазвичай містить 2-4 логічно пов'язані речення. Його ключова перевага — формування вмінь студентів висловлювати особисту позицію та аргументувати її.

Метод «Six Thinking Hats» (Шість капелюхів мислення) Е. де Боно спрямований на розвиток уміння цілеспрямовано працювати з різними типами мислення. Кожна мисленнєва операція символічно позначена «капелюхом» певного кольору. Під час вирішення проблеми студент надягає лише один «капелюх» і виконує відповідну йому розумову дію.

- Білий капелюх — логічне мислення, статистика, робота з фактами, інформацією, кількісними показниками.
- Жовтий — пошук позитивів, переваг, потенційних вигід і конструктивних наслідків.
- Чорний — критичний аналіз, виявлення ризиків, небезпек, недоліків рішення.
- Червоний — емоції, почуття, інтуїтивні реакції; регуляція емоційного фону.
- Зелений — творче мислення, генерування нових ідей; один із найцінніших для інновацій.
- Синій — управління процесом мислення («мислення про мислення»); визначення структури й послідовності роботи, висновки та узагальнення.

Метод потребує детального пояснення викладачем та практичного тренування, але він ефективно структурує мислення і знижує конфліктність у груповій роботі.

Метод «Світове кафе» (World Café) — це метод групової роботи, спрямований на обмін досвідом, ідеями та формування спільних рішень. Організація процесу передбачає:

- поділ учасників на малі групи;

- роботу кожної групи за окремим столом над поставленим питанням;
- ротацію учасників після закінчення заданого часу;
- поступове накопичення ідей та точок зору.

Метод використовується для активізації колективного мислення; пошуку інноваційних рішень; обговорення важливих питань; розвитку взаємодії між студентами та викладачем; створення безпечного середовища для висловлення ідей.

Кейс-метод (Case Study) – це метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, у якому навчання відбувається шляхом розв'язання реальних або навчальних ситуацій — «кейсів». Мета його застосування – спільно проаналізувати ситуацію, визначити можливі варіанти дій і виробити оптимальне рішення.

Переваги методу можна назвати поєднання теоретичних знань і практичного досвіду; розвиток навичок аналізу, критичного та стратегічного мислення; стимулювання командної роботи; наближення до реальних умов професійної діяльності; формування умінь аргументувати та захищати власні рішення.

Кейс може бути використаний як для відкриття дискусії, так і для закріплення матеріалу.

Вибір форми та методів проведення інтерактивного заняття викладач здійснює індивідуально, зважаючи на готовність аудиторії, рівень інтелектуального розвитку студентів, особливості теми та визначені цілі заняття. Важливу роль відіграє також потреба у попередній чіткій і ретельній підготовці, оскільки саме викладач визначає доцільність використання тієї чи іншої інтерактивної методики або навчальної гри.

Інтерактивне заняття має чітку структуру. Дослідники визначають структуру інтерактивного уроку. На нашу думку, такий підхід варто використовувати і на заняттях у вищій школі.

1. Етап мотивації. Це перший крок спрямований на те, щоб привернути увагу студентів до теми й спонукати їх включитися в роботу. Для цього

можуть використовуватися різні прийоми: проблемні запитання, короткі життєві історії, провокаційні твердження, міні-вправи чи інші засоби створення мотивації. Зазвичай цей блок займає близько 5% часу заняття.

2. Оголошення теми та очікуваних результатів. На цьому етапі важливо чітко окреслити, над чим працюватимуть студенти і яких результатів необхідно досягти до завершення заняття. Викладач може не лише сам назвати результати, а й запропонувати здобувачам освіти сформулювати свої очікування. Це також приблизно 5% загального часу.

3. Подання ключової інформації. Завдання цього етапу — забезпечити учасників тією базою знань, яка дозволить якісно виконати подальші інтерактивні завдання. Це може бути коротка лекційна частина, демонстрація матеріалів, робота з текстами або нагадування теорії, яку студенти опрацювали вдома. На цей етап припадає приблизно десята частина заняття.

4. Основна інтерактивна частина. Центральний елемент заняття, під час якого відбувається практична робота, спрямована на закріплення змісту. Зазвичай послідовність роботи на цьому етапі передбачає пояснення суті завдання, алгоритму роботи, правил, а також уточнення часу та відповідей на можливі запитання; формування груп чи розподіл ролей; виконання вправи: учасники працюють, а педагог допомагає, координує та підтримує процес; представлення результатів кожної групи або окремих учасників. На інтерактивну діяльність традиційно виділяють близько 60% заняття.

5. Підсумковий етап та рефлексія. Фінальна частина присвячена осмисленню виконаної роботи та оцінці досягнутих результатів. Доцільно повернутися до запланованих очікувань і з'ясувати, що нового вдалося опанувати; які вміння або підходи були набуті; яким чином отримані знання можна використовувати в реальному житті; що саме найбільше сподобалося. На завершальний блок зазвичай виділяють до 20% часу уроку.

Особливе значення має вміння викладача зацікавити студентів майбутньою діяльністю, мотивувати їх до участі та виконання визначених ролей.

Застосування інтерактивних методів навчання стимулює творчу активність не тільки студентів, а й самого викладача, сприяє розвитку його педагогічної майстерності, орієнтує на пошук індивідуальних якостей та особливостей мислення студентів. Такі методи активізують пізнавальні процеси, сприяють поглибленню знань і формуванню необхідних умінь, забезпечують високу результативність навчальної діяльності та дають можливість встановити оперативний і якісний зворотний зв'язок.

Однак, успішна організація інтерактивної навчальної взаємодії студентів вимагає не лише підбору адекватних методів, а й дотримання ряду педагогічних умов.

У словникових джерелах поняття «умова» розглядається як сукупність чинників або обставин, що забезпечують можливість появи, перебігу чи результативності певного процесу; як реальні характеристики середовища, у межах яких щось відбувається; а також як вимоги та норми, що регулюють діяльність та гарантують її ефективність. До цього ж поняття належать і вихідні положення, на яких ґрунтується певна система чи явище [45, с. 418].

С. Гончаренко трактує педагогічні умови як сукупність таких організаційних і змістових параметрів, за яких елементи освітнього процесу перебувають у взаємодії, що створює оптимальні передумови для продуктивної діяльності викладача та результативного навчання студента [18, с. 318].

На думку Л. Хомич, якісні педагогічні умови передбачають організацію діяльності, що сприятиме професійному становленню майбутнього вчителя: студенти повинні мати можливість аналізувати різні педагогічні ситуації, пропонувати варіанти виходу з них і знаходити адекватні рішення [68, с. 316].

К. Петрик виокремлює такі ключові умови формування готовності до організації інтерактивної взаємодії [53]:

- побудова освітнього середовища, орієнтованого на студента, у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи;
- домінування практико-орієнтованого підходу викладача під час формування відповідних умінь;

- залучення студентів до рефлексивного аналізу як обов'язкового елементу підготовки до організації інтерактивної роботи учнів початкової школи.

О. Комар розглядає педагогічні умови як сукупність організаційних рішень і впливів, що створюють середовище для формування готовності майбутнього педагога до інтерактивного навчання. Авторка визначає такі групи умов:

- емоційно-ціннісне наповнення освітнього процесу інформацією, видами діяльності та формами взаємодії, які стимулюють інтерес студентів до інтерактивних технологій, формують позитивну мотивацію й прагнення до опанування відповідного досвіду;

- переосмислення змісту психолого-педагогічних дисциплін з орієнтацією на формування здатності застосовувати інтерактивні технології;

- організація занять із використанням інтерактивних методів і навчального тренінгу як окремого формату роботи [30].

У дослідженні Л. Мельник підкреслюється, що ефективність формування готовності педагогів гуманітарних спеціальностей до використання інтерактивних технологій забезпечується за умов усвідомлення значущості інтерактивних методів; набуття студентами практичного досвіду їх застосування; системного контролю рівня сформованості таких умінь у процесі навчання [42, с. 4–5].

Узагальнюючи, педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів можна визначити як комплекс оновлених організаційних рішень, змістових акцентів, методичних підходів та форм роботи, які забезпечують результативну підготовку магістрантів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Підтримуючи важливість усіх вищеописаних педагогічних умов формування готовності майбутніх викладачів до організації навчальної взаємодії студентів, результати проведеного дослідження, вважаємо за доцільне запровадити в підготовку майбутніх викладачів окремий освітній

компонент, який би мав на меті формування не лише теоретичних знань, а й практичних умінь організовувати інтерактивну взаємодію здобувачів освіти «Практикум з інтерактивного навчання» (додаток Д).

Метою вивчення ОК «Практикум з інтерактивного навчання» є формування систематизованих знань та практичних умінь організовувати інтерактивну взаємодію здобувачів освіти на різних етапах заняття.

Освітній компонент спрямований на формування таких компетентностей:

ІК Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії.

СК2. Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки.

СК3. Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.

СК9. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності.

РН2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.

РН3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно донести власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

РН4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності,

презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.

РН5. Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

РН7. Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання.

РН8. Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

РН9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.

Освітній компонент має один змістовий модуль «Теорія і практика інтерактивного навчання».

На лекційних заняттях студенти знайомляться із сутністю та особливостями інтерактивного навчання, класифікацією інтерактивних технологій. Вивчають специфіку впровадження технологій кооперативного та колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань, структуру інтерактивного заняття.

На практичних заняттях майбутні викладачі мають змогу відпрацювати дані технології шляхом мікрОВикладання, що сприятиме формуванню змістово-процесуального компонента їх готовності до організації навчальної взаємодії студентів. Окрім того, здобувачі освіти відпрацьовують використання різноманітних методів та прийомів інтерактивного навчання, зокрема: прийоми і методи створення позитивної атмосфери навчання та комунікації здобувачів освіти; прийоми і методи мотивації навчальної діяльності та актуалізації опорних знань, уявлень; прийоми і методи засвоєння нових знань, формування умінь, навичок, емоційно-ціннісних орієнтацій та ставлень здобувачів освіти; прийоми і методи узагальнення, систематизації знань, організації рефлексії

пізнавальної діяльності. Це підсилить формування особистісно-рефлексивного компонента означеної готовності.

До кожної теми передбачено ряд завдань для самостійної роботи студентів.

Особливістю оцінювання є те, що в силабусі передбачено бали за роботу на лекційному занятті та за виконання завдань для самостійної роботи, які обов'язково перевіряються та обговорюються на практичних заняттях. Лекційний матеріал майбутні педагоги опрацьовують на парах шляхом використання викладачем інтерактивних методів та технологій. Тому, присутність здобувача на лекційному занятті дозволяє йому отримати поточний бал, беручи участь в інтерактивній взаємодії студентів. Це дозволяє спробувати себе в двох ролях. На лекціях — студента, який вступає в інтерактивну взаємодію під час заняття, на практичних — як майбутнього викладача, що організовує таку взаємодію для групи.

Рекомендована форма контролю — залік.

Поділяємо думку І. Варнавської про те, що ще одним із важливих засобів підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів в освітньому процесі ЗВО є проходження виробничої практики, особливо педагогічної. Значимість цього етапу для особистості студента полягає у перевірці рівня сформованості власної професійно-педагогічної компетентності у реальних умовах самостійної педагогічної діяльності. Ці умови, як показує практика, дуже часто далекі від ідеальних, очікуваних, але особливо у подоланні труднощів, в ефективній дії в нестандартних ситуаціях і виявляється готовність та професійна компетентність викладача, що складає потужну особистісну освіту та відрізняє одного студента від іншого. На зазначеному етапі студенти починають усвідомлювати, що розв'язання різного ступеню педагогічних завдань потребує значного потенціалу від викладача, всього того, що становить основу його професійної компетентності: знання, вміння, навички і досвід [10, с. 195].

Таким чином, вдосконалення навчально-методичного забезпечення

підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів буде ефективним при дотриманні комплексу організаційних і педагогічних факторів, які спрямовані на всебічний розвиток здобувачів освіти, їх пізнавальну активність, пошук власного професійного стилю на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження з проблеми підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів дозволило нам сформулювати такі висновки:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури розкрито сутність ряду понять дослідження («інтерактивність», «педагогічна технологія», «інтерактивні технології», «інтерактивне навчання» та ін.).

Зокрема, «підготовка майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів» — це цілеспрямований і динамічний процес формування педагога, здатного реалізовувати ідеї гуманізму, студентоцентризму та педагогіки партнерства; упроваджувати інноваційні освітні технології; вибудовувати суб'єкт-суб'єктні взаємини на основі діалогу між усіма учасниками навчального процесу. Підготовка майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів має бути комплексною, систематичною та базуватись на ряді наукових підходів, які передбачають її цілісність та суб'єкт-суб'єктну взаємодію: системний, гуманістичний, особистісно орієнтований, комунікативний і фасилітативний.

2. Визначено, що готовність майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів є комплексною характеристикою, що поєднує знання, вміння, мотивацію, цінності та рефлексію, забезпечуючи ефективне впровадження інтерактивних методів у навчальний процес. Складовими елементами готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів є ціннісно-мотиваційний, змістово-процесуальний та особистісно-рефлексивний компоненти.

Вона передбачає здатність орієнтуватися в сучасних педагогічних інноваціях, проєктувати, проводити та аналізувати заняття відповідно до принципів інтерактивного навчання, сприяючи розвитку творчих здібностей викладача. Кінцевим результатом професійної підготовки має стати сформована педагогічна особистість, яка впевнено й ефективно забезпечує інтерактивну взаємодію студентів у реальних умовах функціонування закладу

вищої освіти.

3. Досліджено стан підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів. Більшість здобувачів усвідомлюють важливість підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів, хоча й висловлюють різні думки щодо актуальності такої підготовки. 88,9% учасників опитування, вважають, що підготовка майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів є необхідною та доречною для всебічного розвитку особистості фахівця. 66,7% респондентів стверджують, що саме цього не вистачає педагогам для ефективного спілкування зі студентами в освітньому процесі.

Найпоширенішими формами взаємодії в практиці освітнього процесу студенти назвали «викладач – група студентів» (66,7%) і «викладач – студент» (55,6%). Рідше згадувалися такі типи, як «студент – група студентів» (22,2%) та «студент – електронні освітні ресурси» (44,4%).

Найменше голосів отримала взаємодія «студент – група студентів» що, ймовірно, пов'язано з її недостатнім використанням у практичній підготовці здобувачів освіти.

Переважає більшість (66,7%) опитаних володіють знаннями щодо організації інтерактивної взаємодії студентів із навчальних дисциплін, однак відчують потребу у їх поглибленні та розвитку відповідних умінь.

Результати дозволили визначити рівні сформованості готовності майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів: високий, достатній, середній, низький.

Узагальнені показники самооцінки майбутніми викладачами рівня сформованості власної готовності до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів за визначеними компонентами (ціннісно-мотиваційним, змістово-процесуальним, особистісно-рефлексивним) показали, що у більшості студентів переважає середній рівень готовності (40,7%). Приблизно однакова кількість майбутніх викладачів мають достатній та низький рівень готовності (22,2% і 29,6% відповідно).

Отримані результати підсвітили потребу вдосконалити навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів.

4. Виокремлено та схарактеризовано низку інтерактивних методів та технологій, які варто застосовувати у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів, зокрема: «Плюс–Мінус–Цікаво», ділова гра, «НДЛ» (науково-дослідна лабораторія), «Метод ПРЕС», «Шість капелюхів мислення», «Світлове кафе», кейс-метод та ін. Вибір форми та методів проведення інтерактивного заняття викладач здійснює індивідуально, зважаючи на готовність аудиторії, рівень інтелектуального розвитку студентів, особливості теми та визначені цілі заняття.

Визначено, що ефективність підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів залежить також від дотримання чіткої структури інтерактивного заняття, ряду педагогічних умов, однією з яких є впровадження в освітній процес вибіркового ОК «Практикум з інтерактивного навчання». Метою вивчення якого є формування систематизованих знань та практичних умінь організовувати інтерактивну взаємодію здобувачів освіти на різних етапах заняття.

Особливістю вивчення даного освітнього компонента є те, що майбутні викладачі на парах виступають в двох ролях. На лекціях — студента, який вступає в інтерактивну взаємодію під час заняття, на практичних — як майбутнього викладача, що організовує таку взаємодію для групи.

Це знайшло відображення в підході до оцінювання майбутніх викладачів.

В силабусі передбачено бали за роботу не лише на практичних заняттях, а й на лекційному занятті та за виконання завдань для самостійної роботи.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів даної проблеми. Перспективними напрямками наступних досліджень можуть бути подальше поглиблене вивчення теоретико-методологічних аспектів інтерактивної взаємодії викладачів і студентів у ЗВО, розробка цілісної моделі підготовки майбутніх викладачів до організації інтерактивної взаємодії студентів у ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адобовська М., Яворська В. Сучасні проблеми і можливості реалізації фахової підготовки майбутнього викладача географії засобами інтерактивної освіти. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. № 1 (60), лютий 2018. С. 10-15. URL : <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7630/1/%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%84%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%96%D0%B2%20%D1%83%20%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%B7%D1%96%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B8%20%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%B7%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%B1%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%D1%85.pdf>
2. Андросук І. В. Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.02. Хмельницький. 2018. 634 с.
3. Багрій К. Л. Інтерактивне лекційне заняття як засіб підвищення рівня якості освітнього процесу. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2019. Вип. I (73). С.264-274. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2019-1.73.23>
4. Бандус Н. О. Використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці фахівців у закладах вищої освіти. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2023. 119 с. URL : <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/178b238b-81bc-462b-9f38-0f668ae52e71/content>

5. Башкір О. І. Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі. *Педагогіка та психологія*. 2018. Вип. 60. С. 33-44. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znphnpu_ped_2018_60_6
6. Березін О. О. Організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / наук. керівник Г. З. Скірко. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 67 с.
7. Бишевец Н. Г., Яковенко О. О. Взаємодія в системі «викладач-студент» у інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова* : збірник наукових праць. Вип. 7 (127). Київ : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. С. 14-18.
8. Біницька К. М. Використання активних методів навчання у процесі вивчення курсу «Порівняльна педагогіка». *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Випуск 4(45), 2015. С. 74-78.
9. Бровченко А. К. Можливості інтерактивної взаємодії студентів та викладачів у процесі дистанційного навчання з позиції особистісного підходу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. Педагогічна та вікова психологія*. Том 31 (70). № 4. 2020. С. 183-190.
10. Варнавська І. Використання інтерактивних освітніх технологій як аспект підвищення професійної компетентності студентів. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2022. № 2(7). С. 187-199. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2\(7\)-187-199](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2(7)-187-199).
11. Васьківська Г. Технології інтерактивного навчання у процесі підготовки майбутніх учителів: дидактичний аспект. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2019. №14. С. 18–25. <https://doi.org/10.31499/2307-4914.14.2016.163653>
12. Васянович Г. П., Логвиненко В. М. Використання інтерактивних

методів навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Випуск 68. Київ — Вінниця, 2023. С. 85-93. URL : https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11882/1/%d0%92%d0%b0%d1%81%d1%8f%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87%20%d0%93%d0%9f_%d0%9b%d0%be%d0%b3%d0%b2%d0%b8%d0%bd%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%92%d0%9c.pdf

13. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с. URL : <https://kipt.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%83-%D0%B2%D0%B8%D1%89%D1%96%D0%B9-%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96.pdf>

14. Волкова Н. П., Лебідь О. В. Гром О. А. Розвиток компетентності у здійсненні командної взаємодії майбутніх викладачів вищої школи засобами інтерактивних технологій навчання. URL : https://www.pedagogic-master.com.ua/2022/Volkova_3.pdf#page=18

15. Гін А. О. Прийоми педагогічної техніки: Свобода вибору. Діяльність. Зворотній зв'язок. Ідеальність: посібник для вчителя. 13-те видання. Х. : Основа, 2015. 112 с.

16. Гнатенко Т. С., Лисенко Н. В. Використання інноваційних технологій навчання у ззов умовах змішаного навчання. *Health & Education*. Вип. 1, 2023. С. 14-21. DOI <https://doi.org/10.32782/health-2023.1.3>

17. Голота Н. Карнаухова А. Формування готовності майбутніх педагогів до організації партнерської взаємодії між учасниками освітнього

процесу. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2020. Вип. 2. С. 35-41. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2020_2_7

18. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.

19. Гукалюк А. І., Бельма, І. П., Наталія Степанівна О. Використання інтерактивних технологій навчання у процесі формування соціальної компетентності майбутнього викладача закладу професійної освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №18. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15627873>

20. Гула Л. В. Впровадження інтерактивних технологій у вищих навчальних закладах. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5968/1/%D0%B2%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

21. Дем'яненко О. О. Активні форми взаємодії викладача і студентів у навчально-виховному процесі вищої школи : організаційно-методичні аспекти : навчальнометодичний посібник для викладачів і наставників академічних груп. Біла Церква, 2019. 35 с. URL : <https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/9677/1/metod.pdf>

22. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.

23. Дичківська І. М. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2018. 463 с.

24. Дубасенюк О. А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. // Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 14–47 URL : http://eprints.zu.edu.ua/4977/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D

[0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F_2009.pdf76](#)

25. Дуткевич Т. В., Терещенко В. А. Особливості формування мотиваційного компонента готовності майбутніх педагогів до інтерактивної взаємодії з учнями. *Вісник післядипломної освіти*. 2009. Вип. 11(2). С. 95-102.

URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2009_11%282%29_14

26. Дяченко-Богун М. Активні методи навчання у вищому навчальному закладі. Витоки педагогічної майстерності. 2014. Випуск 14. С. 74-79.

27. Карпенко Т. А., Лакомова О. Й., Ніколаєва, А. А. Ефективність впровадження технології віртуальної реальності у підготовку педагогів для інтерактивного навчання. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №20. С. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16011248>

28. Кобюк Ю. Підготовка майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності. К., 2016. 32 с.

29. Козир М. В. Застосування технологій інтерактивного навчання в освітньому процесі закладів вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 78. С. 186-191. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38339/1/Kozyr_MV_PFTOuVSh_78_2021.pdf

30. Комар О. А. Теоретичні питання підготовки майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. №207. С. 22-27. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-22-27>

31. Коноваленко Т. В. Застосування інтерактивних видів взаємодії студентів на заняттях у ЗВО. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи* : зб. статей VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 25–26 листопада 2021 р. Полтава, 2021. С. 169–175. URL : <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/42e9408b-fdf4-4cddb-969b-abb1bf0775d4/content>

32. Кривильова О. А. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх викладачів професійно-технічних навчальних закладів: теоретичний та методичні аспекти : монографія. Бердянськ : БДПУ, 2017. 305 с.

33. Криштанович М. Ф., Юзьв'як Р. М. Професійна підготовка майбутнього викладача закладу вищої освіти до впровадження інтерактивних педагогічних технологій: зарубіжний досвід. *Академічні візії*. 2024. №30. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1025>

34. Литвиненко Н. П., Місник Н. В. Організація взаємодії викладача та студентів під час інтерактивних освітніх практик. *Медицина та фармація: освітні дискурси*. 2023 №1. С. 30-35. <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2023-1-6>

35. Литвиненко С. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів: інноваційні підходи. URL : https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/17/visnuk_1.pdf

36. Ліба О. М. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій навчання математики в школі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2016. 352 с.

37. Лях І. М., Савенков О. І., Чобаль В. В., Гладкий К. І. Використання інтерактивних методів навчання: шлях до ефективної освіти. *Актуальні проблеми економіки. Менеджмент*. 2025. № 4 (286). С. 14-20. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/80f51a6e-12ac-40cf-ab40-deb82d880a84/content>

38. Мазко О. П. Інтерактивні технології навчання в професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов. URL : <https://eprints.zu.edu.ua/32348/2/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%202018%20%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%201%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf#page=114>

39. Максимчук Л. В. Педагогічні умови застосування інтерактивних технологій у підготовці майбутніх економістів-міжнародників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. Вип. 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_1_13

40. Максимчук Л. В., Романишина Л. М. Застосування інтерактивних

технологій у підготовці майбутніх економістів-міжнародників до професійної діяльності. // *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. праць. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя. 2010. Вип. 11 (64). 352 с. С. 243-248.

41. Матвієнко О. В. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної взаємодії : монографія. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 384 с.

42. Мельник Л. В. Формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2010. 21 с.

43. Науменко Н. Організаційно-педагогічні умови розвитку здатності студентів педагогічного університету до інтерактивної дистанційної навчальної взаємодії. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. №(3). 2024. С.15-25. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.3.2024.312953>

44. Науменко У. В. Інноваційні методи навчання англійської мови у вищій школі в умовах модернізації. *Молодий вчений*. № 3.1 (55.1). 2018. С. 118-122.

45. Новий український тлумачний словник. Близько 20000 слів і словосполучень / укл.: Н. Д. Кусайкіна, Ю. С. Цибульник ; за заг. ред. В. В. Дубічинського. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2008. 608 с.

46. Павленко Н. О. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання інтерактивних педагогічних технологій : дис. ...канд. пед наук : 13.00.04. Полтава, 2008. 332 с.

47. Павлова В. Особливості підготовки магістрів освіти засобами інтерактивних технологій. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. Вип. 21(2). С. 127-131. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2018_21%282%29_26

48. Пащенко Д. І. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до гуманістичного виховання учнів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04,

Київ, 2006. 424 с.

49. Педагогічна майстерність : підручник для студ. вищ. пед. навч. закл. / І. А. Зязюн та ін.; за ред. І. А. Зязюна. 3-є вид., доп. і перероб. Київ : СПБ Богданова А. М., 2008. 376 с. URL : https://www.pedagogic-master.com.ua/public/PM_Zyazyun.pdf

50. Петрик К. Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*. Вип 34. Том 3. 2020. С. 259-265. URL : https://www.researchgate.net/profile/Kristina_Petryk/publication/358131980_Aktualni_problemi_pidgotovki_majbutnih_uciteliv_pocatkovoi_skoli_do_organizacii_interaktivnoi_navcalnoi_vzaemodii_ucniv/links/61f1ca695779d35951d8812c/Aktualni-problemi-pidgotovki-majbutnih-uciteliv-pocatkovoi-skoli-do-organizacii-interaktivnoi-navcalnoi-vzaemodii-ucniv.pdf

51. Петрик К. Готовність майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів. *Молодь і ринок*. №5 (160). 2018. С. 173-178.

52. Петрик К. Ю. Застосування системного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів до організації інтерактивної навчальної взаємодії молодших школярів. // *Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі* : матеріали III Міжнародного Конгресу (м. Одеса, 18-21 травня 2017 р.) / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 191-192. URL : <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/16840>

53. Петрик К. Ю. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Бердянськ, 2020. 23 с. URL : <https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/1919>

54. Підготовка майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності / за ред. Ю. М. Кобюк. К., 2016. 32 с. URL

: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/705792/>

55. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007, 141 с. URL :

https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Entsyklopediia_interaktyvnoho_navchannia.pdf

56. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.

57. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Редакція від 22.09.2025 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

58. Радишевська М. М. Формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед наук : 13.00.04. Житомир, 2015. 306 с.

59. Резніченко І. Г. Використання інтерактивних методів навчання у процесі формування проєктної компетентності майбутніх педагогів. *Педагогічна Академія: наукові записки.* 2024. №12. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14262899>

60. Соціальна робота: навчально-методичне забезпечення ОПП Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота освітнього ступеня Бакалавр / за заг. ред. С. Чернети, Н. Корпач. Луцьк : Волинськ.. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. 822 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21679>

61. Томашевська М. Використання інтерактивних методів навчання при підготовці майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2017. № 8. С. 178-188. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2017_8_19

62. Томашевська М. О. Обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх викладачів педагогічних дисциплін до професійної взаємодії засобами інтерактивних технологій. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика.* 5(92). 2019. С. 195-203. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-92-5-195-203>

63. Томашевська М. О. Підготовка майбутніх викладачів педагогічних дисциплін до професійної взаємодії засобами інтерактивних технологій: дис. ... доктора філософії : 015 Професійна освіта (за спеціальностями). Мукачево, 2020. 296 с.
64. Торубара О. М. Використання інтерактивних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2015. Вип. 52. С. 241-247. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2015_52_42
65. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Кондор, 2011. 628 с.
66. Філіцька О. О. Інтерактивні засоби навчання під час дистанційних та аудиторних занять зі студентами університетів. *Професійний розвиток: методологічна основа та інноваційні технології*: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 січня – 11 лютого 2024 року. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 228-231. URL : https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/11699/1/Vykorystannia_interaktyvnykh.pdf
67. Харькова Є. Д. Модель формування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до використання інтерактивних технологій. *Дошкільна та початкова освіта в сучасному педагогічному просторі : монографія / за заг. ред. О. В. Лобової, С. М. Кондратюк. СумДПУ імені А. Макаренка, 2020. С. 334-351. URL : file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9A/Downloads/%D0%94%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0%20%D0%B2%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%BF%D*

1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96.pdf

68. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 1999. 408 с.

69. Хоружа Л. Інваріантність та варіативність професійної діяльності викладача вищої школи в епоху змін. Теорія та методика професійнопедагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти : монографія / за заг. ред. Н. В. Гузій. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 516 с.

70. Цюняк О. Професійна підготовка майбутніх педагогів засобами дистанційного навчання в умовах карантину. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2020. 17 (1). С 106-115. [https://doi.org/10.35387/od.1\(17\).2020.106-115](https://doi.org/10.35387/od.1(17).2020.106-115)

71. Шварп Н. В. Упровадження інтерактивних методів навчання у підготовку майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 40(2). С. 266-271. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_40%282%29_46